

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Analyzing the role of audit committee effectiveness and internal audit performance quality in social responsibility reporting in insurance companies

Yassaman Khalili¹, Maryam Sadeghi², Abdolkhalegh Khonaka³, Abolfazl Momeni Yanesari^{4,*}¹Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Management, Economics and Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.²Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Innovation, Shahid Ashrafi Esfahani University, Isfahan, Iran.³Assistant Professor, Department of Administrative and Economics, Faculty of Humanities and Physical Education, Gonbad Kavous University, Gonbad-e-kavous, Iran.⁴Assistant Professor, Department of Administrative and Economics, Faculty of Humanities and Physical Education, Gonbad Kavous University, Gonbad-e-Kavous, Iran.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 9 February 2025

Revised: 8 March 2025

Accepted: 15 April 2025

Early online access: 15 April 2025

Published: 1 October 2025

Keywords:

Audit committee effectiveness

Insurance companies

Internal audit quality

Social responsibility reporting

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVES: Insurance companies serve as critical components of every financial system, acting as key players in risk management and providing essential financial security for individuals, businesses, and other legal entities. By offering products such as life insurance, property coverage, and health plans, these companies help mitigate economic uncertainties and promote stability in markets. However, with growing scrutiny on corporate practices, the role of monitoring mechanisms like the audit committee and internal audit quality has become increasingly vital. The audit committee, functioning as an independent oversight body within corporate governance frameworks, is responsible for supervising financial reporting, internal controls, and compliance with regulations. Its effectiveness can significantly influence the quality of non-financial disclosures, such as social responsibility reports, which detail a company's environmental, social, and governance (ESG) impacts. Similarly, internal audit quality—encompassing the rigor, independence, and competence of internal audit functions—serves as a cornerstone of corporate governance by ensuring the accuracy, transparency, and completeness of reported information. In the context of social responsibility reporting, these mechanisms help verify that companies adhere to ethical standards, sustainability goals, and stakeholder expectations. Given the rising importance of social responsibility in the insurance industry—particularly in Iran, where regulatory pressures and public awareness are increasing—this study aims to investigate how the effectiveness of the audit committee and the quality of internal audit performance may influence social responsibility reporting. By focusing on the Iranian insurance companies, the research addresses a gap in understanding how robust governance structures can enhance accountability and trust in an industry that deals with public funds and societal well-being.

METHODS: This study adopts a correlational research design, which involves examining the relationships between variables without manipulating them, making it suitable for exploring associations in real-world settings. Hypothesis testing was conducted using multivariate regression analysis, a statistical technique that allows for assessing the simultaneous impact of multiple independent variables (such as audit committee effectiveness and internal audit quality) on a dependent variable (social responsibility reporting). The research is classified as applied in terms of purpose, meaning it seeks to generate practical insights that can inform real-world decision-making, rather than purely theoretical contributions. The approach is framed within inductive reasoning, where specific observations from the data are used to draw broader generalizations. The statistical population consists of all insurance companies operating in Iran, including a diverse range of firms from state-owned to private entities. To ensure relevance and timeliness, the sample period spans from 1398 to 1402 (corresponding to the Persian calendar years, or approximately 2019 to 2023 in the Gregorian calendar). Data collection likely involved reviewing annual reports, corporate governance disclosures, and other publicly available sources, with variables operationalized through established metrics (e.g., audit committee independence, expertise, and audit committee size for effectiveness and internal audit quality indicators such as internal audit size, age, and competence for internal audit performance). This methodological rigor helps establish reliable cause-and-effect relationships while controlling for confounding factors.

FINDINGS: The empirical results from the hypothesis testing reveal a significant and positive relationship between both audit committee effectiveness and internal audit performance quality, and the enhancement of social responsibility reporting. Specifically, higher levels of audit committee effectiveness—characterized by factors such as member independence, financial expertise, and audit committee size—were found to correlate with improved reporting quality, leading to greater transparency, accuracy, and reliability in disclosures. For instance, an effective audit committee may enforce stricter review processes that ensure social responsibility reports accurately reflect a company's efforts in areas like community engagement, environmental sustainability, and ethical practices. Similarly, superior internal audit quality, which includes thorough risk assessments, unbiased evaluations, and timely reporting, directly contributes to the integrity of these reports by identifying and rectifying discrepancies or omissions. Overall, the findings underscore the importance of a strong corporate governance infrastructure in fostering social accountability. By bolstering stakeholder trust—such as that of investors, regulators, and the public—these mechanisms not only comply with legal requirements but also promote long-term sustainability in the insurance sector. The positive effects observed in this study highlight how investments in governance can yield tangible benefits, particularly in an industry like insurance, where public perception and ethical conduct are crucial for maintaining credibility.

CONCLUSION: This research provides valuable empirical evidence that enriches the existing literature on social responsibility reporting and corporate governance, with a specific focus on the insurance industry in Iran. By demonstrating the positive impacts of audit committee effectiveness and internal audit quality, the study offers actionable insights for stakeholders. For policymakers and regulatory bodies, such as the Central Bank of Iran or the Securities and Exchange Organization of Iran, these findings can guide the development of enhanced governance standards and reporting mandates. Managers of insurance companies can use this information to prioritize governance improvements, potentially leading to better risk management and reputational gains. Furthermore, the results emphasize the need for ongoing monitoring and potential reforms in corporate practices to align with global sustainability trends. While the study contributes significantly to understanding these dynamics in an Iranian context, it also opens avenues for future research, such as comparative analyses with other industries or countries, to explore additional factors influencing social responsibility reporting. Ultimately, by promoting transparency and accountability, this work supports broader goals of ethical business practices and sustainable development in the financial sector.

*Corresponding Author:

Email: A.momeni@gonbad.ac.ir

Phone: +981733265022

ORCID: 0000-0003-2465-292X

DOI: 10.22056/ijir.2025.04.03

مقاله پژوهشی

واکاوی نقش اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه

یاسمن خلیلی^۱، مریم صادقی^۲، عبدالخالق خنکا^۳، ابوالفضل مومنی یانسری^{۴*}

^۱ استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

^۲ استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و نوآوری، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران.

^۳ استادیار، گروه علوم اداری و اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و علوم ورزشی، دانشگاه گنبد کاووس، گنبد کاووس، ایران.

^۴ استادیار، گروه علوم اداری و اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و علوم ورزشی، دانشگاه گنبد کاووس، گنبد کاووس، ایران.

چکیده:

پیشینه و اهداف: شرکت‌های بیمه‌ای، به‌عنوان یکی از ارکان اصلی نظام مالی، نقشی محوری در مدیریت ریسک‌های اقتصادی و تأمین امنیت مالی برای اشخاص حقیقی و حقوقی دارند. کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی به‌عنوان سازوکارهای نظارتی اصلی، علاوه بر نظارت بر سیستم‌های مالی و کنترل‌های داخلی نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای اعتبار و قابلیت اتکای گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارند. کیفیت حسابرسی داخلی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی نظام حکمرانی شرکتی، به‌طور مستقیم بر دقت، شفافیت و کامل بودن اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر می‌گذارد. کمیته حسابرسی نیز که نهاد نظارتی مستقل در ساختار حکمرانی شرکتی است، نقشی محوری در نظارت بر فرایندهای گزارشگری مالی و غیرمالی دارد. اثربخشی کمیته حسابرسی به‌طور مستقیم بر کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر می‌گذارد. با توجه به اهمیت روزافزون مسئولیت‌پذیری اجتماعی در صنعت بیمه، این پژوهش به بررسی تأثیر اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای ایران پرداخته است.

روش‌شناسی: روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی همبستگی بوده و از آزمون فرضیه‌ها براساس رگرسیون چندمتغیره استفاده شده و از نظر نوع هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی و انجام پژوهش در چهارچوب استدلال استقرایی صورت پذیرفته است. جامعه آماری شامل تمامی شرکت‌های بیمه‌ای در ایران است که به‌منظور دستیابی به هدف پژوهش، دوره زمانی بین سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲، به‌عنوان نمونه انتخاب شده است.

یافته‌ها: نتایج به‌دست‌آمده از آزمون فرضیه‌های پژوهش، بیانگر تأثیر معنادار و مستقیم (مثبت) اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی است. به‌طور مشخص، افزایش اثربخشی کمیته حسابرسی و ارتقای کیفیت حسابرسی داخلی به افزایش شفافیت، دقت، و قابلیت اتکای گزارش‌های مسئولیت اجتماعی منجر می‌شود. این نتایج بیانگر آن است که ساختار حکمرانی شرکتی قوی، به‌ویژه از طریق عملکرد مؤثر کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی، می‌تواند به بهبود پاسخگویی اجتماعی و افزایش اعتماد ذی‌نفعان کمک کند.

نتیجه‌گیری: این مطالعه با ارائه شواهد تجربی جدید، به ادبیات موجود در حوزه گزارشگری مسئولیت اجتماعی و حکمرانی شرکتی در صنعت بیمه کمک می‌کند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به‌مثابه مبنایی برای سیاست‌گذاران، مدیران، و نهادهای نظارتی در جهت بهبود فرایندهای گزارش‌دهی و افزایش شفافیت در شرکت‌های بیمه‌ای استفاده شود.

DOI: 10.22056/ijir.2025.04.03

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله:

تاریخ دریافت: ۲۱ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ داوری: ۱۸ اسفند ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۶ فروردین ۱۴۰۴

تاریخ زودآیند: ۲۶ فروردین ۱۴۰۴

تاریخ انتشار: ۹ مهر ۱۴۰۴

کلمات کلیدی:

اثربخشی کمیته حسابرسی شرکت‌های

بیمه‌ای

کیفیت حسابرسی داخلی

گزارشگری مسئولیت اجتماعی

*نویسنده مسئول:

ایمیل: A.momeni@gonbad.ac.ir

تلفن: ۹۸۱۷۳۳۲۶۵۰۲۲

ORCID: 0000-0003-2465-292X

می‌توانند به‌عنوان عوامل اصلی در بهبود کیفیت و قابلیت اتکای این گزارش‌ها عمل کنند. نتایج مطالعات پیشین در خصوص بررسی تأثیر ویژگی‌های خاص شرکت و سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها متناقض است. نتایج تحقیق مختار (Mokhtar, 2017) نشان داد که اندازه شرکت، سودآوری، اهرم و نوع حسابرس ارتباط چشمگیری با گزارشگری مالی پایداری دارند، درحالی‌که آلی و همکاران (Aly et al., 2010) دریافتند که اندازه شرکت و نوع حسابرس گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت را توضیح نمی‌دهد، که برخلاف یافته‌های مختار (Mokhtar, 2017) است. برای ویژگی‌های حاکمیت شرکتی، مطالعاتی مانند واورو و همکاران (Waweru et al., 2019) بر نقش استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی تمرکز می‌کند و دیگر ویژگی‌های کمیته حسابرسی مانند جلسات کمیته حسابرسی، دقت و اندازه را نادیده می‌گیرد. به‌طور مشابه، بن‌غانم و عارف (Bin-Ghanem & Ariff, 2016) فقط بر کارایی کلی کمیته حسابرسی تمرکز می‌کنند و در بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی تحقیق نمی‌کنند، که کدامیک بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر بیشتری دارد. مطالعه کلتون و یانگ (Kelton & Yang, 2008) بر نقش کمیته حسابرسی فعال، و درصد اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی در مشارکت در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها متمرکز است. مطالعات دیگر بر نقش سرمایه فکری، عملکرد، نقش هیئت مدیره و هم‌شکلی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تمرکز دارند. در خصوص رابطه ویژگی‌های شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی برخی مطالعات وجود دارد احمد و همکاران (Ahmed et al., 2017). ارتباط معناداری بین اندازه شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی پیدا کردند. پژوهشگران نشان دادند که شرکت‌های بزرگ‌تر در مقایسه با شرکت‌های کوچک‌تر از گزارشگری مسئولیت اجتماعی بیشتری استفاده می‌کنند. در مقابل، با استفاده از شواهد تحلیل محتوا از مصر آلی و همکاران (Aly et al., 2010) دریافتند که اندازه شرکت نمی‌تواند گزارش پایداری شرکت را توضیح دهد. مطالعات قبلی درباره ارتباط بین سن شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی نیز وجود داشته، اما هیچ ارتباط درخور توجهی را بین سن شرکت و گزارشگری مسئولیت اجتماعی نشان نمی‌دهد. دولینسک و لوتار-اسکربینجک (Dolinsek & Lutar-Skerbinjek, 2018) دریافتند که سن شرکت تعیین‌کننده قابل توجهی برای گزارشگری مسئولیت اجتماعی نیست. در مطالعه دیگری درباره شرکت‌های کویتی، آلانزی (Alanezi, 2009) دریافت که سن شرکت ارتباط چندانی با گزارشگری مسئولیت اجتماعی ندارد.

یکی از چالش‌های اصلی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه‌ای، فقدان استانداردهای یکپارچه و الزام‌آور در این حوزه است. این امر باعث شده که شرکت‌ها از روش‌ها و معیارهای متفاوتی برای اندازه‌گیری و گزارش‌دهی تأثیرات اجتماعی و محیطی خود استفاده کنند. در چنین شرایطی، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می‌تواند به ایجاد هماهنگی و انسجام

شرکت‌های بیمه‌ای به‌عنوان نهادهای مالی حیاتی در اقتصاد هر کشور، نقش بسزایی در مدیریت ریسک و ایجاد امنیت اقتصادی برای افراد و سازمان‌ها دارند. این شرکت‌ها با ارائه خدمات بیمه‌ای، نه تنها به کاهش عدم اطمینان‌های مالی کمک می‌کنند، بلکه به‌عنوان بازیگران اصلی در بازارهای سرمایه، مسئولیت‌های اجتماعی گسترده‌ای را نیز بر عهده دارند. گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به‌عنوان ابزاری برای شفاف‌سازی و پاسخگویی در قبال تأثیرات اجتماعی، محیطی و اقتصادی فعالیت‌های سازمان‌ها در سال‌های اخیر به‌طور ویژه‌ای مورد توجه قرار گرفته است (صفرزاده و محمدی، ۱۳۹۸). در این میان، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی به‌عنوان سازوکارهای نظارتی اصلی، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای اعتبار و قابلیت اتکای گزارش‌های مسئولیت اجتماعی ایفا می‌کنند. کیفیت حسابرسی داخلی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی نظام حکمرانی شرکتی، به‌طور مستقیم بر دقت، شفافیت و کامل بودن اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر می‌گذارد. حسابرسی داخلی با ارزیابی مستقل و بی‌طرفانه فرایندها و کنترل‌های داخلی اطمینان می‌دهد که اطلاعات منعکس‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، مطابق با استانداردهای حسابداری و گزارشگری است. در شرکت‌های بیمه‌ای که با حجم بالایی از داده‌های مالی و غیرمالی سروکار دارند، کیفیت حسابرسی داخلی می‌تواند به شناسایی و کاهش ریسک‌های مرتبط با گزارش‌های نادرست یا همراه‌کننده کمک کند. این امر به‌ویژه در حوزه مسئولیت اجتماعی، که غالباً با معیارهای کیفی و غیرمالی سنجیده می‌شود، از اهمیت بالایی برخوردار است (Amrizal, 2014; Rahardja et al., 2018). ازسوی دیگر، کمیته حسابرسی به‌عنوان نهاد نظارتی مستقل در ساختار حکمرانی شرکتی، نقش محوری در نظارت بر فرایندهای گزارشگری مالی و غیرمالی دارد. اثربخشی کمیته حسابرسی به‌طور مستقیم بر کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر می‌گذارد، زیرا این کمیته مسئولیت نظارت بر عملکرد واحد حسابرسی داخلی و اطمینان از رعایت استانداردهای حسابرسی و گزارشگری را بر عهده دارد. در شرکت‌های بیمه‌ای، که با چالش‌های منحصربه‌فردی مانند پیچیدگی محصولات بیمه‌ای، ریسک‌های عملیاتی و الزامات قانونی مواجه‌اند، اثربخشی کمیته حسابرسی می‌تواند به بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی و افزایش اعتماد ذی‌نفعان کمک کند (Zimon et al., 2022). با این حال، به‌رغم اهمیت کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی، تحقیقات محدودی به بررسی این رابطه در شرکت‌های بیمه‌ای پرداخته‌اند. این در حالی است که شرکت‌های بیمه‌ای به‌دلیل ماهیت فعالیت‌های خود، با انتظارات فزاینده‌ای ازسوی ذی‌نفعان در زمینه شفافیت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی مواجه‌اند. گزارش‌های مسئولیت اجتماعی در این شرکت‌ها نه تنها باید عملکرد مالی، بلکه تأثیرات اجتماعی و محیطی فعالیت‌های آن‌ها را نیز منعکس کنند. در این راستا، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی

ذی‌نفعان، گامی نوین در راستای غنی‌سازی مبانی نظری حوزه حکمرانی شرکتی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی برمی‌دارد. به‌ویژه، یافته‌های این تحقیق را می‌توان به‌عنوان مرجعی برای پژوهش‌های آتی در سایر صنایع مالی و غیرمالی به کار برد که با چالش‌های مشابهی در گزارشگری مسئولیت اجتماعی مواجه‌اند.

علاوه‌براین، نتایج این پژوهش می‌تواند همچون سنگ بنایی برای توسعه سیاست‌ها و استانداردهای جدید در حوزه گزارشگری مسئولیت اجتماعی و حسابرسی داخلی در شرکت‌های بیمه‌ای عمل کند. با ارائه شواهد تجربی از تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی بر شفافیت و قابلیت اتکای گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، این مطالعه می‌تواند زمینه‌ساز تدوین دستورالعمل‌های دقیق‌تر و کاربردی‌تر برای نهادهای تنظیم‌گر و استانداردگذار باشد. این امر نه تنها به ارتقای کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک می‌کند، بلکه با تقویت اعتماد عمومی و پاسخگویی سازمانی، گامی بلند در جهت تحقق اهداف توسعه پایدار و حکمرانی مطلوب برمی‌دارد. ازاین‌رو، پژوهش حاضر با ترکیب رویکردهای نظری و عملی، به گسترش مرزهای دانش در این حوزه و ارائه راهکارهایی برای بهبود عملکرد سازمانی در صنعت بیمه می‌پردازد.

مروری بر پیشینه پژوهش

براساس مطالعه زیمون و همکاران (Zimon et al., 2022) در چهارچوب نظریه نمایندگی، که یکی از ارکان اصلی حکمرانی شرکتی محسوب می‌شود، تضاد منافع میان مدیران و ذی‌نفعان به‌عنوان عاملی مهم در شکل‌گیری نیاز به سازوکارهای نظارتی مانند کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی مطرح می‌شود. این نظریه با تأکید بر لزوم شفافیت و پاسخگویی، به‌ویژه در شرکت‌های بیمه‌ای که با حجم بالایی از تعهدات مالی و اجتماعی مواجه‌اند، اهمیت کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی را در کاهش اطلاعات نامتقارن و بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی برجسته می‌کند. ازسوی دیگر، نظریه ذی‌نفعان با گسترش دایره مسئولیت‌های سازمان‌ها به فراتر از سهامداران و دربرگیری تمامی گروه‌های ذی‌نفع، از جمله مشتریان، کارکنان، جامعه، و محیط زیست، لزوم گزارشگری مسئولیت اجتماعی را به‌عنوان ابزاری برای پاسخگویی به انتظارات چندگانه این گروه‌ها تبیین می‌کند. در این میان، نظریه مشروعیت نیز با تأکید بر ضرورت کسب و حفظ مشروعیت اجتماعی توسط سازمان‌ها، به‌ویژه در صنایع حساسی مانند بیمه، بر نقش گزارش‌های مسئولیت اجتماعی در ایجاد اعتماد و پذیرش عمومی تأکید می‌کند. ترکیب این نظریه‌ها همراه مفاهیم نوین حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری، چهارچوبی جامع برای تحلیل نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای فراهم می‌آورد.

گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه

در پژوهش وو و شن (Wu & Shen, 2013) چنین آمده که

در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کنند. حسابرسی داخلی با ارزیابی مستقل روش‌های اندازه‌گیری و گزارش‌دهی اطمینان می‌دهد که اطلاعات ارائه‌شده قابل مقایسه و قابل اتکا هستند. ازسوی دیگر، کمیته حسابرسی با نظارت بر این فرایندها اطمینان حاصل می‌کند که گزارش‌های مسئولیت اجتماعی مطابق با بهترین شیوه‌های گزارشگری تهیه شده‌اند. علاوه‌براین، نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در مدیریت ریسک‌های مرتبط با گزارشگری مسئولیت اجتماعی نیز قابل توجه است. شرکت‌های بیمه‌ای به‌دلیل ماهیت فعالیت‌های خود، با ریسک‌های عملیاتی، مالی و قانونی متعددی مواجه‌اند که می‌توانند بر کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی تأثیر بگذارند (Wu & Shen, 2013). حسابرسی داخلی با شناسایی و ارزیابی این ریسک‌ها به شرکت‌ها کمک می‌کند تا اقدامات پیشگیرانه‌ای را برای کاهش احتمال خطاها و تحریف‌های احتمالی در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی انجام دهند. کمیته حسابرسی نیز با نظارت بر مدیریت ریسک اطمینان می‌دهد که شرکت‌ها به‌طور مؤثر با این چالش‌ها برخورد می‌کنند. در نهایت، بهبود کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می‌تواند به افزایش اعتماد ذی‌نفعان به گزارش‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه‌ای کمک کند. ذی‌نفعان، از جمله سهامداران، مشتریان، تنظیم‌کنندگان و جامعه عمومی انتظار دارند که شرکت‌ها به‌طور شفاف و دقیق درباره تأثیرات اجتماعی و محیطی فعالیت‌های خود گزارش‌دهی کنند. در این راستا، کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی می‌توانند به‌عنوان سازوکارهای نظارتی قدرتمند اطمینان حاصل کنند که گزارش‌های مسئولیت اجتماعی نه تنها دقیق و کامل‌اند، بلکه منعکس‌کننده تعهد واقعی شرکت‌ها به مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز هستند. با توجه به اهمیت روزافزون گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای و نقش کلیدی کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در این فرایند، بررسی رابطه میان این متغیرها می‌تواند به درک بهتر عوامل مؤثر بر بهبود گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند. این تحقیق با هدف تبیین نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای، به دنبال ارائه راهکارهایی برای بهبود فرایندهای گزارشگری و افزایش اعتماد ذی‌نفعان است.

همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند دانش‌افزایی برای ادبیات پژوهش به شرح زیر داشته باشد:

نخست اینکه، پژوهش حاضر نخستین پژوهشی است که به‌طور نظام‌مند به بررسی نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای می‌پردازد. با توجه به خلأهای موجود در ادبیات پیشین، این مطالعه با ارائه چهارچوبی مفهومی و تحلیلی، به درک عمیق‌تری از تعامل میان سازوکارهای نظارتی داخلی و الزامات گزارشگری غیرمالی دست می‌یابد. این پژوهش با تأکید بر پیچیدگی‌های منحصر به فرد صنعت بیمه، از جمله ماهیت چندبعدی ریسک‌ها و انتظارات

گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند، زیرا این کمیته با ارزیابی مستقل فرایندهای گزارش‌دهی، اطمینان حاصل می‌کند که اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دقیق، کامل، و مطابق با انتظارات ذی‌نفعان هستند. در نتیجه، اثربخشی کمیته حسابرسی نه تنها به عنوان عاملی برای بهبود کیفیت گزارش‌های مالی، بلکه به عنوان ابزاری برای ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پاسخگویی سازمانی در شرکت‌های بیمه‌ای محسوب می‌شود. بر این اساس اولین فرضیه پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرضیه اول: اثربخشی کمیته حسابرسی و بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه تأثیر معناداری دارد.

کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی و گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه

بنا بر پژوهش دسکوی (Desoky, 2025) کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی به عنوان یکی از ارکان اساسی نظام حکمرانی شرکتی، به طور فزاینده‌ای در کانون توجه پژوهش‌ها و سیاست‌گذاری‌های سازمانی قرار گرفته است. این مفهوم، که به توانایی واحد حسابرسی داخلی در شناسایی، ارزیابی، و گزارش‌دهی دقیق و بی‌طرفانه ریسک‌ها، کنترل‌های داخلی، و فرایندهای سازمانی اشاره دارد، نقش تعیین‌کننده‌ای در اطمینان‌بخشی به ذی‌نفعان در مورد صحت و قابلیت اتکای اطلاعات مالی و غیرمالی ایفا می‌کند. کیفیت حسابرسی داخلی نه تنها به شایستگی‌های فنی و تخصصی حسابرسان داخلی، بلکه به استقلال، بی‌طرفی، و منابع در دسترس آن‌ها نیز وابسته است. در شرکت‌های بیمه‌ای، که با پیچیدگی‌های خاصی مانند تنوع محصولات، ریسک‌های عملیاتی، و الزامات قانونی مواجه‌اند، کیفیت حسابرسی داخلی می‌تواند همچون سازوکاری مؤثر برای کاهش احتمال خطاها، تقلب‌ها، و تحریف‌های مالی و غیرمالی عمل کند. علاوه بر این، حسابرسی داخلی با ارزیابی مستقل فرایندهای گزارشگری مسئولیت اجتماعی اطمینان می‌دهد که اطلاعات ارائه‌شده در این گزارش‌ها، از جمله داده‌های مرتبط با تأثیرات اجتماعی و محیطی، دقیق، کامل، و مطابق با استانداردهای بین‌المللی هستند. این امر به ویژه در صنعت بیمه، که اعتماد عمومی و پاسخگویی اجتماعی از اهمیت بالایی برخوردار است، می‌تواند به افزایش شفافیت و اعتبار گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند. بنابراین، کیفیت حسابرسی داخلی نه تنها ابزاری برای بهبود کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک، بلکه عاملی کلیدی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی و تقویت اعتماد ذی‌نفعان در شرکت‌های بیمه‌ای محسوب می‌شود. بر این اساس دومین فرضیه پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرضیه دوم: کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه تأثیر معناداری دارد.

این بخش با مرور ادبیات موجود، چهارچوب نظری و تجربی تحقیق را شکل می‌دهد و شکاف‌های دانشی را شناسایی می‌کند که پژوهش حاضر قصد پر کردن آن‌ها را دارد. در این راستا،

گزارشگری مسئولیت اجتماعی به عنوان ابزاری استراتژیک در عرصه مدیریت سازمانی، به شرکت‌ها این امکان را می‌دهد تا تعهدات خود را در قبال جامعه، محیط زیست، و ذی‌نفعان مختلف به طور شفاف و نظام‌مند منعکس کنند. این گزارش‌ها، که فراتر از ابعاد مالی صرف، به تأثیرات اجتماعی، محیطی، و اخلاقی فعالیت‌های سازمان‌ها می‌پردازند، به طور فزاینده‌ای به یکی از معیارهای اصلی ارزیابی عملکرد سازمانی تبدیل شده‌اند. در شرکت‌های بیمه‌ای، که نقش محوری در مدیریت ریسک و ایجاد امنیت اقتصادی ایفا می‌کنند، گزارشگری مسئولیت اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا این شرکت‌ها نه تنها مسئولیت‌های مالی، بلکه تعهدات گسترده‌ای در قبال مشتریان، کارکنان، و جامعه عمومی دارند. مطابق با آینی و همکاران (Aini et al., 2020) گزارش‌های مسئولیت اجتماعی در این صنعت، به ویژه در زمینه شفاف‌سازی اقدامات مرتبط با پایداری محیطی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، و حکمرانی مطلوب می‌توانند به مثابه ابزاری قدرتمند برای ایجاد اعتماد و تقویت روابط با ذی‌نفعان عمل کنند. با این حال، فقدان استانداردهای یکپارچه و الزام‌آور در این حوزه، چالش‌هایی را در زمینه مقایسه‌پذیری و قابلیت اتکای این گزارش‌ها ایجاد کرده است. از این رو، بهبود فرایندهای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای، مستلزم توجه به کیفیت اطلاعات ارائه‌شده، شفافیت روش‌های اندازه‌گیری، و انسجام با بهترین شیوه‌های بین‌المللی است. این امر نه تنها به افزایش اعتبار سازمانی کمک می‌کند، بلکه گامی اساسی در جهت تحقق اهداف توسعه پایدار و پاسخگویی اجتماعی به شمار می‌رود.

اثربخشی کمیته حسابرسی و گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه

بر اساس پژوهش دسکوی (Desoky, 2025) اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ارکان اصلی ساختار حکمرانی شرکتی، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای شفافیت، پاسخگویی، و اعتبار گزارش‌های مالی و غیرمالی سازمان‌ها ایفا می‌کند. این اثربخشی، که به توانایی کمیته در نظارت بر فرایندهای حسابرسی داخلی و خارجی، ارزیابی کیفیت گزارش‌های مالی، و اطمینان از رعایت استانداردهای حسابداری و گزارشگری اشاره دارد، تحت تأثیر عواملی همچون ترکیب اعضا، تخصص مالی، استقلال، و تعامل مؤثر با مدیریت ارشد و حسابرسان خارجی قرار می‌گیرد. در شرکت‌های بیمه‌ای، که با چالش‌های پیچیده‌ای مانند تنوع محصولات، ریسک‌های عملیاتی، و الزامات قانونی مواجه هستند، اثربخشی کمیته حسابرسی می‌تواند به عنوان سازوکاری حیاتی برای کاهش ریسک‌های گزارش‌دهی و بهبود کیفیت اطلاعات ارائه‌شده به ذی‌نفعان عمل کند. این کمیته با نظارت بر عملکرد واحد حسابرسی داخلی و اطمینان از تطابق فرایندهای گزارشگری با بهترین شیوه‌های بین‌المللی، نقش بسزایی در افزایش قابلیت اتکای گزارش‌های مالی و غیرمالی ایفا می‌کند. بر اساس آینی و همکاران (Aini et al., 2020) علاوه بر این، اثربخشی کمیته حسابرسی می‌تواند به مدیریت بهتر ریسک‌های مرتبط با

مطالعات پیشین در حوزه کیفیت حسابرسی داخلی، اثربخشی کمیته حسابرسی، و گزارشگری مسئولیت اجتماعی بررسی می‌شوند تا درک جامعی از ارتباط بین این مفاهیم و نقش آن‌ها در شرکت‌های بیمه‌ای ارائه شود.

دسوکی (Desoky, 2025) به بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر گزارش مسئولیت اجتماعی در بحرین: دیدگاه مشروعیت پرداخت. در طول دوره‌ای ۱۰ ساله (۲۰۱۳-۲۰۲۲)، از ۱۶۰ مشاهدات سالانه شرکت از شرکت‌های فهرست‌شده در بحرین استفاده شده است. چهار مدل رگرسیون چندگانه سلسله‌مراتبی برای بررسی اثرات پنج متغیر مستقل و سه متغیر کنترل توسعه داده شده‌اند. نتایج مدل نشان می‌دهد که گزارش مسئولیت اجتماعی فقط با دو متغیر مستقل تعیین می‌شود: استقلال هیئت مدیره و استقلال کمیته حسابرسی. همچنین، نتایج این مطالعه تا حدی از این استدلال حمایت می‌کند که نظریه مشروعیت عاملی مهم در توضیح مسئولیت اجتماعی است.

بانانوکا و انکوندابانیانگا (Bananuka & Nkundabanyanga, 2023) به بررسی اثربخشی کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی، ویژگی‌های خاص شرکت و گزارشگری مالی اینترنتی: شواهد مبتنی بر ادراک مدیریتی پرداختند. این تحقیق با پرسش‌نامه‌ای از ۴۰ شرکت خدمات مالی جمع‌آوری شده است. تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی و عملکرد کمیته حسابرسی داخلی به‌طور قابل توجهی به افزایش گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کنند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که در میان ویژگی‌های خاص شرکت، تنها ساختار سرمایه به‌طور قابل توجهی به واریانس‌های مثبت در گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کند. جلسات کمیته حسابرسی و اختیارات برخلاف تخصص و استقلال کمیته حسابرسی به‌طور قابل توجهی به تغییرات مثبت در گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کند. از نظر ویژگی‌های عملکرد کمیته حسابرسی داخلی، نقش مدیریت ریسک و نقش انطباق نظارتی به‌طور چشمگیری در مقایسه با نقش فرایندهای حاکمیتی و ارزیابی نقش کنترل داخلی به تغییرات مثبت در گزارشگری مالی اینترنتی کمک می‌کند.

توموبازی و همکاران (Tumwebaze et al., 2022) به بررسی کارایی کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی و شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری پرداختند. هدف از این مطالعه بررسی ارتباط بین کارایی کمیته حسابرسی، عملکرد حسابرسی داخلی و شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری است. با استفاده از یک طرح مقطعی و همبستگی، پرسش‌نامه‌های قابل استفاده از ۴۸ شرکت خدمات مالی در اوگاندا دریافت شد. داده‌ها با استفاده از بسته آماری علوم اجتماعی تحلیل شد. نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که کارایی کمیته حسابرسی و عملکرد حسابرسی داخلی به‌طور مثبت و قابل توجهی با شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری مرتبط‌اند. کارایی کمیته حسابرسی و عملکرد حسابرسی داخلی با شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی در مقایسه شاخص‌های پایداری زیست محیطی به‌طور چشمگیری مرتبط‌اند.

اولوکری و لسیسی (Olowookere & Lasisi, 2021) به بررسی

قابلیت‌های کمیته حسابرسی و گزارش‌های مالی اینترنتی شرکت‌های مالی فهرست‌شده در نیجریه پرداختند. هدف این تحقیق بررسی تأثیر قابلیت‌های کمیته حسابرسی و گزارش مالی اینترنتی بر شرکت‌های مالی فهرست‌شده در نیجریه بود. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که عملکرد و شایستگی کمیته حسابرسی با گزارشگری مالی اینترنتی رابطه مثبت معناداری دارد. در این میان، هیچ ارتباطی بین استقلال کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی و گزارش مالی اینترنتی وجود ندارد. در نتیجه، این مطالعه نشان می‌دهد که تنظیم‌کننده‌ها به کسب‌وکارها امکان می‌دهند تا جزئیات مالی را از طریق وبسایت‌های خود افشا کنند.

ستیواتی و همکاران (Setyowati et al., 2021) به تحقیقی با عنوان «بررسی نقش تعدیلی پیچیدگی وظایف بر ارتباط دانش و اخلاق حرفه‌ای حسابرسان با کیفیت حسابرسی در اندونزی طی سال ۲۰۲۰» پرداختند. روش‌های جمع‌آوری داده با استفاده از پرسش‌نامه، روش‌های تحلیل داده با استفاده از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه و پردازش داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS بود. نتایج نشان داد متغیر دانش حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت حسابرسی و همچنین متغیر اخلاق حسابرسان تأثیر مثبت و قابل توجهی به کیفیت حسابرسی می‌دهد. پیچیدگی وظیفه نمی‌تواند تأثیر دانش حرفه‌ای را بر کیفیت حسابرسی تعدیل کند، اما پیچیدگی وظیفه را به‌عنوان متغیر متوسط تأثیر اخلاق حسابرسان بر کیفیت حسابرسی تعدیل می‌کند. این متغیرها هم‌زمان تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت حسابرسی دارند.

شفیعی و سالاری (۱۴۰۱) به ارائه مدلی برای ویژگی‌های شرکت و کارایی کمیته حسابرسی پرداختند. بدین منظور، نمونه‌ای متشکل از ۱۶۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ انتخاب شد. کارایی کمیته حسابرسی (متغیر پنهان) توسط متغیرهای مشاهده‌پذیر تخصص مالی، استقلال و اندازه کمیته حسابرسی و ویژگی‌های شرکت (متغیر پنهان) نیز براساس متغیرهای مشاهده‌پذیر (اندازه شرکت، اهرم مالی، ترکیب هیئت مدیره، سهامداران نهادی، سودآوری، نقدینگی، رشد شرکت) اندازه‌گیری شد. پس از اطمینان یافتن از برازش قابل قبول الگوهای اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش، نتایج حاکی از آن است که ویژگی‌های شرکت، کارایی کمیته حسابرسی را افزایش می‌دهد.

خواجوی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی رابطه میان ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این راستا، نقش ساختار هیئت مدیره بر رابطه میان ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی مطالعه شده است. به همین منظور، از معیارهای استقلال هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره و دוגانگی مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره برای اندازه‌گیری ساختار هیئت مدیره استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند و نمونه شامل ۱۴۳ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نتایج حاصل از

است که به‌طور نظام‌مند به بررسی تأثیر هم‌زمان کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای می‌پردازد. این تحقیق با ترکیب رویکردهای نظری و تجربی، چهارچوبی نوین ارائه می‌دهد که نه‌تنها به درک بهتر تعامل بین سازوکارهای نظارتی و گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک می‌کند، بلکه راهکارهایی عملی برای بهبود فرایندهای گزارش‌دهی و افزایش اعتماد ذی‌نفعان در صنعت بیمه پیشنهاد می‌دهد. این تمایز مفهومی و کاربردی، پژوهش حاضر را به‌عنوان گامی پیشرو در ادبیات حسابداری و حکمرانی شرکتی متمایز می‌سازد.

روش‌شناسی پژوهش

از آنجاکه نتایج حاصل از پژوهش می‌تواند در فرایند تصمیم‌گیری استفاده شود؛ پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است. از بعد فرایند نوع پژوهش چون از داده‌های کمی استفاده شده است از نوع کمی است؛ و از لحاظ آماری از نوع همبستگی است، زیرا برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی شرکت‌های بیمه‌ای بوده است، بدین منظور اطلاعات مالی استخراج‌شده از گزارش‌های مالی ۳۱ شرکت بیمه‌ای واقع در ایران برای سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲ بوده و همه آن‌ها به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شده‌اند.

متغیرهای پژوهش و مدل‌های رگرسیونی

مدل رگرسیونی تحقیق حاضر به شرح زیر است:

$$CSR_{it} = \beta_0 + \beta_1 ACE_{it} + \beta_2 IAF_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 AUD_{it} + \epsilon$$

که در آن داریم:

CSR: گزارشگری مسئولیت اجتماعی

ACE: اثربخشی کمیته حسابرسی

IAF: کیفیت حسابرسی داخلی

AGE: سن شرکت

SIZE: اندازه شرکت

AUD: اندازه حسابرس

متغیر وابسته

متغیر وابسته این پژوهش مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت (CSR) است که برای اندازه‌گیری آن، ابتدا با توجه به تحقیقات قبلی (مران جوری و علی خانی، ۱۳۹۳؛ پورعلی و حجامی، ۱۳۹۳) و نظرخواهی از صاحب‌نظران مالی، چکلیستی متشکل از ۳۹ مورد افشای مسئولیت اجتماعی تهیه شد که با محیط گزارشگری کشور سازگار است. سپس با مشاهده صورت‌های مالی، یادداشت‌های توضیحی و گزارش فعالیت هیئت مدیره شرکت‌های نمونه، وجود یا نبود اقلام موجود در چکلیست بررسی شد. به‌طوری که در صورت

پژوهش نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، از میان متغیرهای ساختار هیئت مدیره، تنها متغیر اندازه هیئت مدیره دارای نقش تعدیل‌کنندگی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اقلام تعهدی است.

محسنی‌نیا و باباجانی (۱۳۹۹) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی

داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این رابطه، متغیر «کیفیت حسابرسی داخلی» در چهار بخش شامل صلاحیت، استقلال، اجرای عملیات و سایر معیارها و متغیر «کیفیت گزارشگری مالی» در سه بخش شامل قابلیت اتکا، مربوط بودن و به‌موقع بودن طبقه‌بندی شد که با لحاظ کردن متغیر «عدم تقارن اطلاعاتی»، تعداد ۱۶ فرضیه تدوین شد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که «کیفیت حسابرسی داخلی» بر دو متغیر «کیفیت گزارشگری مالی» و «عدم تقارن اطلاعاتی» در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری نداشته است؛ از این‌رو لازم است توجه جدی‌تری به مقوله کیفیت حسابرسی داخلی انجام شود و با اتخاذ سازوکارهای مناسب، زمینه ارتقای هرچه بیشتر کیفیت واحد حسابرسی داخلی شرکت‌ها فراهم شود.

مرادی (۱۳۹۹) به بررسی نوع گزارش حسابرسی و کیفیت

حسابرسی پرداخت. این مقاله از نوع مروری بوده و براساس نتایج مقالات منتشر شده در سال‌های ۲۰۰۱-۲۰۱۸ و ۱۳۹۰-۱۳۹۹ انجام شد. نتایج نشان داد حسابرسی اغلب جزء لاینفک انتقال اطلاعات حسابداری به شمار می‌آید و در نتیجه بازتاب بااهمیتی در شناسایی و اندازه‌گیری این اطلاعات دارد. گسترش روزافزون جوامع و پیچیدگی مسائل خاص آن‌ها افزایش نیاز به اطلاعات اقتصادی مربوط و در نتیجه افزایش تقاضا برای وجود سیستم‌ها و فرایندهایی را ایجاد کرده است که فراهم‌کننده چنین اطلاعاتی هستند. همین عوامل موجب افزایش و گسترش نیاز به حسابرسی به‌عنوان قسمتی از کل فرایند انتقال اطلاعات شده است. حسابرسی با تأکید بر کارایی عملیات موجب صرفه‌جویی در هزینه می‌شود و زیان‌های ناشی از اشتباهات را کاهش می‌دهد.

جمع‌بندی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه مطالعات متعددی به بررسی نقش کیفیت حسابرسی داخلی و اثربخشی کمیته حسابرسی در بهبود گزارشگری مالی و غیرمالی پرداخته‌اند، اما تمرکز غالب این تحقیقات بر صنایع تولیدی و خدماتی بوده و کمتر به صنعت بیمه، با ویژگی‌های منحصربه‌فرد و پیچیدگی‌های خاص آن، توجه شده است. علاوه‌براین، تحقیقات پیشین عمدتاً بر گزارش‌های مالی متمرکز بوده‌اند و نقش این سازوکارهای نظارتی در ارتقای گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، به‌ویژه در شرکت‌های بیمه‌ای، کمتر بررسی شده است. این در حالی است که صنعت بیمه به‌دلیل ماهیت فعالیت‌هایش و تعامل گسترده با ذی‌نفعان مختلف، نیازمند شفافیت و پاسخگویی بیشتری در حوزه گزارش‌های غیرمالی است. پژوهش حاضر با پر کردن این شکاف دانشی، نخستین مطالعه‌ای

وجود هریک از این اقلام، امتیاز یک و در غیر این صورت امتیاز صفر برای شرکت مورد نظر لحاظ شده و در نهایت، شاخص افشای مسئولیت پذیری اجتماعی هر شرکت از تقسیم جمع موارد افشاشده بر کل موارد قابل افشا به دست می آید. به طوری که

$$CSR_{i,t} = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{\sum_{i=1}^m T_i}$$

که در آن

$CSR_{i,t}$ = شاخص افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت i در سال t،
 $\sum_{i=1}^n Y_i$ = تمامی موارد افشا که شرکت از آن امتیاز یک را گرفته و

$\sum_{i=1}^m T_i$ = کل موارد قابل افشاست.

عناوین کلی و مؤلفه های چکلیست مسئولیت پذیری اجتماعی به کاررفته در تحقیق، در جدول ۱ نشان داده شده است:

متغیرهای مستقل

اثربخشی کمیته حسابرسی

متغیر مستقل این پژوهش، اثربخشی کمیته حسابرسی (ACE) است که به پیروی بانانوکا و انکوندابانیانگا (Bananuka & Nkundabanyanga, 2023) و دسوکي (Desoky, 2025) برای اندازه گیری آن از سه معیار شامل استقلال، تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی استفاده شده است که مشابه با تحقیقات قبلی این معیارها در یک شاخص ترکیبی با یکدیگر ترکیب می شوند. بدین منظور ابتدا هریک از این معیارها پس از محاسبه، به صورت اعداد صفر یا یک استاندارد می شوند؛ به طوری که اگر نسبت اعضای مستقل

کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی
 متغیر مستقل دیگر این پژوهش، کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی (IAF) است که برای سنجش آن مطابق با پژوهش بانانوکا و انکوندابانیانگا (Bananuka & Nkundabanyanga, 2023) و دسوکي (Desoky, 2025) از سه سنجۀ اندازه، قدمت و صلاحیت واحد حسابرسی داخلی استفاده شده است. از آنجاکه به کارگیری هریک از معیارهای فوق به طور مجزا ممکن است باعث بروز ابهام و حصول نتایج غیرقابل اتکا در اندازه گیری کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی شود، لذا مشابه با تحقیقات قبلی، این معیارها در یک شاخص ترکیبی با یکدیگر ترکیب می شوند. بدین منظور ابتدا هریک از این معیارها پس از محاسبه، به صورت اعداد صفر یا یک استاندارد می شوند؛ به طوری که اگر تعداد کارکنان واحد حسابرسی داخلی شرکت بالاتر از میانه شرکت های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر، در صورتی که قدمت واحد حسابرسی داخلی شرکت بالاتر از میانه شرکت های نمونه باشد به آن عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر و چنانچه حسابرس داخلی شرکت عضو

جدول ۱. چکلیست مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت
 Table 1. Corporate Social Responsibility Checklist

عنوان کلی General title	مؤلفه ها Components
مسائل محیطی Environmental issues	کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات محیط زیستی، بازیافت یا جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، تحقیق و توسعه، سیاست محیط زیستی، سرمایه گذاری در پروژه های محیط زیستی، سایر مسائل محیطی.
محصولات و خدمات Products and services	توسعه محصول/ سهم بازار، کیفیت محصول/ ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید، سایر محصولات و خدمات.
منابع انسانی Human Resources	تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/ پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارمندان، بازنشستگی و مزایای پایان خدمت، سلامت و ایمنی در محیط کار، برنامه های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارمندان، روحیه و ارتباطات کارمندان، سایر منابع انسانی.
مشتریان Customers	سلامت مشتریان، شکایت ها/رضایتمندی مشتریان، سیایت پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخگویی به نیاز مشتریان، سایر مشتریان.
مسئولیت های جامعه Community Responsibilities	سرمایه گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی/ دعوای قضایی، فعالیت های مذهبی/ فرهنگی، سایر مسئولیت های جامعه.
انرژی Energy	حفظ و صرفه جویی در انرژی، توسعه و اکتشاف منابع جدید، استفاده از منابع جدید، سایر انرژی.

این موضوع می‌تواند بر کیفیت گزارشگری مسئولیت اجتماعی تأثیر بگذارد و به شرکت‌ها کمک کند تا به شیوه‌ای شفاف‌تر و معتبرتر عمل کنند (Wu & Shen, 2013; Aini et al., 2020).

از این رو در این تحقیق، اندازه حسابرس، به صورت یک متغیر ساختگی با کد یک در صورتی که حسابرس شرکت در سال جاری سازمان حسابرسی باشد و در غیر این صورت کد صفر، متغیر کنترلی در نظر گرفته شده است.

نتایج و بحث

در اولین گام برای تحلیل داده‌ها، پژوهشگر باید توصیف دقیقی از متغیرهای پژوهش داشته باشد. توصیف داده‌ها قبل از برآورد مدل، اطلاعات مهم و ارزشمندی در اختیار او قرار می‌دهد. آگاهی از شاخص‌های مرکزی، پراکندگی و توزیعی متغیرها موجب می‌شود پژوهشگر در ادامه پژوهش خود با آگاهی بیشتری به تحلیل متغیرها بپردازد. در جدول ۲ توصیف آماری متغیرها به همراه میانگین، میانه انحراف معیار، بیشینه، کمینه، چولگی، کشیدگی قابل مشاهده است. نتایج آمار توصیفی ارائه شده برای شرکت‌های بیمه‌ای نشان‌دهنده ویژگی‌ها و الگوهای خاصی در ساختار حکمرانی و گزارشگری این صنعت است. میانگین مسئولیت اجتماعی (۰.۳۴۲) نشان می‌دهد که شرکت‌های بیمه‌ای به طور متوسط توجه کمی به گزارش‌های مسئولیت اجتماعی و پایداری داشته‌اند، که می‌تواند بیانگر نیاز به بهبود در شفافیت و پاسخگویی در این حوزه باشد. اثربخشی کمیته حسابرسی با میانگین ۲.۶۲۰ و انحراف معیار ۰.۵۰۰ نشان‌دهنده تنوع قابل توجهی در اثربخشی کمیته‌هاست. همچنین، ضریب چولگی مثبت (۰.۵۳) به این معناست که بیشتر شرکت‌ها در سطح بالاتری از اثربخشی قرار دارند. کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی نیز با میانگین ۲.۸۱۱ و انحراف معیار ۰.۴۲۲ بیانگر این است که کیفیت

جامعه حسابداران رسمی یا انجمن حسابرسان داخلی ایران باشد، به آن عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود. در نهایت حاصل جمع مقادیر فوق برای هر شرکت، بیانگر شاخص کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی آن خواهد بود. دامنه تغییرات این شاخص جامع بین ۰ تا ۳ بوده، به طوری که مقادیر بزرگ‌تر (کوچک‌تر) بیانگر کیفیت بالاتر (پایین‌تر) حسابرسی داخلی شرکت است.

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش برخی از مهم‌ترین متغیرهایی که بر مبنای مطالعات قبلی به عنوان عوامل موثر بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شناخته شده‌اند، متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شدند که عبارت‌اند از:

سن شرکت: شرکت‌های با سابقه‌تر معمولاً از تجربه و ثبات بیشتری در مدیریت و گزارش‌دهی برخوردارند و ممکن است رویه‌های حرفه‌ای‌تری در زمینه گزارشگری مسئولیت اجتماعی داشته باشند (Zimon et al., 2022). بنابراین، سن شرکت که بر اساس لگاریتم طبیعی تعداد سال‌های پذیرش در بورس محاسبه می‌شود، متغیر کنترلی در این تحقیق در نظر گرفته شده است.

اندازه شرکت: شرکت‌های بزرگ‌تر معمولاً منابع بیشتری برای سرمایه‌گذاری در فعالیتهای مسئولیت اجتماعی دارند و همچنین تحت نظارت و فشار بیشتری از سوی ذی‌نفعان و جامعه قرار دارند که می‌تواند بر گزارشگری آن‌ها تأثیر بگذارد (Wu & Shen, 2013). از این رو، در این تحقیق، اندازه شرکت که از طریق لگاریتم خالص مجموع دارایی‌های شرکت اندازه‌گیری می‌شود، متغیر کنترلی در نظر گرفته شده است.

اندازه حسابرس: حسابرسان بزرگ‌تر معمولاً استانداردهای بالاتری را در ارزیابی و گزارشگری مالی و غیرمالی رعایت می‌کنند.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش
Table 2. Descriptive statistics of research variables

شاخص متغیر Variable index	میانگین Average	میانه Middle	بیشترین The most	کمترین The lowest	انحراف معیار Standard deviation	ضریب چولگی Skewness coefficient
مسئولیت اجتماعی Social responsibility	0.342	0.310	0.430	0.110	0.021	0.041
اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness	2.620	2.000	3.000	0.000	0.500	0.053
کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance	2.811	2.000	3.000	0.000	0.422	-4.29
سن شرکت Company age	3.074	3.050	3.990	1.950	0.369	0.189
اندازه شرکت Company size	6.093	5.59	6.740	11.41	1.561	0.587
اندازه حسابرس Auditor size	0.5450	1.000	1.000	0.000	0.498	-0.180

استفاده شد که نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول ۴ ارائه شده است.

با توجه به جدول ۴ آزمون F لیمر و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۵ بوده، از این رو، فرضیه صفر آزمون رد شده و بیانگر آن است که باید از روش داده‌های تابلویی استفاده شود. همچنین با توجه به نتایج آزمون هاسمن و سطح معناداری آن (کمتر از ۰/۰۵)، لازم است که مدل با استفاده از روش اثرات ثابت برآورد شود. نتایج آزمون نسبت درست‌نمایی و سطح معناداری آن (کمتر از ۰/۰۵) نشان می‌دهد که مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس است. به منظور رفع این مشکل از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) برای برآورد مدل استفاده می‌شود.

یکی از فروض مدل کلاسیک رگرسیون خطی آن است که هم‌خطی مرکب بین متغیرهای توضیحی موجود در مدل وجود ندارد. هم‌خطی در اصل، به معنای وجود ارتباط خطی کامل یا دقیق بین همه یا بعضی از متغیرهای توضیحی مدل رگرسیون است. اگر بین متغیرهای مستقل هم‌خطی وجود داشته باشد، ضرایب رگرسیونی

حسابرسی داخلی در بیشتر شرکت‌ها نسبتاً بالاست، اگرچه ضریب چولگی منفی (-۴,۲۹) نشان‌دهنده تمرکز بیشتر در سمت بالای مقیاس است.

نتایج حاصل از آزمون مانایی متغیرها در جدول ۳ نمایش داده شده است.

نتایج آزمون لوین، لین و چو نشان می‌دهد که همه متغیرهای به کاررفته در این پژوهش در سطح ۹۵ درصد ایستا هستند. با توجه به اینکه متغیرهای پژوهش در سطح متغیر ایستا هستند؛ بنابراین نیازی به انجام آزمون هم‌انباشتگی نیست.

داده‌های این پژوهش به صورت داده‌های ترکیبی‌اند. در داده‌های ترکیبی ابتدا از آزمون لیمر استفاده می‌شود تا تلفیقی یا تابلویی بودن داده‌ها مشخص شود و در صورت استفاده از روش داده‌های تابلویی برای اینکه معلوم شود کدام روش اثرات ثابت یا اثرات تصادفی برای برآورد مدل مناسب‌تر است از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. همچنین برای تشخیص ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی سریالی در مدل به ترتیب از آزمون نسبت درست‌نمایی (LR) و وولدریج

جدول ۳. نتایج آزمون لوین، لین و چو برای بررسی مانایی متغیرها (در سطح متغیر)
Table 3. Results of the Levin, Lin and Chu test to examine the stationarity of variables (at the variable level)

نتیجه آزمون Test result	سطح معناداری Significance level	آماره لوین، لین و چو Statistics Levin, Lin and Chu	متغیر Variable
ایستا در سطح متغیر Static at variable level	0.000	- 31.400	مسئولیت اجتماعی Social responsibility
ایستا در سطح متغیر Static at variable level	0.000	-24.920	اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness
ایستا در سطح متغیر Static at variable level	0.000	-27.638	کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance
ایستا در سطح متغیر Static at variable level	0.000	-61.097	سن شرکت Company age
ایستا در سطح متغیر Static at variable level	0.000	-11.057	اندازه شرکت Company size
ایستا در سطح متغیر Static at variable level	0.000	-25.654	اندازه حسابرس Auditor size

جدول ۴. نتایج آزمون‌های استفاده‌شده برای مدل پژوهش
Table 4. Results of tests used for the research model

نتیجه آزمون Test result	نتایج مدل رگرسیون Regression model results		نوع آزمون Test type
	سطح معناداری Significance level	آماره آزمون Test statistic	
کارایی روش تابلویی Efficiency of the panel method	0.000	5.568	آزمون F لیمر F Test
کارایی روش اثرات ثابت Efficiency of the fixed effects method	0.000	23.064	آزمون هاسمن Hausman Test
ناهمسانی واریانس Variance heterogeneity	0.000	305.4	آزمون نسبت درست‌نمایی Likelihood Ratio Test

جدول ۵. نتایج آزمون بررسی هم خطی بین متغیرها
Table 5. Results of the test to examine the collinearity between variables

متغیر Variable	VIF
اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness	3.030
کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance	1.729
سن شرکت Company age	1.048
اندازه شرکت Company size	1.026
اندازه حسابرس Auditor size	3.086

جدول ۶. نتایج آزمون والد ریج برای شناسایی خودهمبستگی
Table 6. Results of the Wooldridge test for identifying autocorrelation

فرضیه صفر Null hypothesis	آماره F آزمون والد ریج F-statistic of the Wooldridge test	سطح معناداری Significance level	نتیجه آزمون Test result
خودهمبستگی وجود ندارد There is no self-correlation.	2.342	0.167	H_0 تایید می شود

با توجه به مقادیر به دست آمده در **جدول ۷**، چون میزان دوربین واتسون ۰۰۱۰۲ است، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود. همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده مدل برازش شده می توان ادعا کرد، ۵۱ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با ۱۱,۰۳۲۸ در سطح معناداری صفر است که نشان می دهد معناداری کل مدل برازش شده تأیید می شود. سطح معناداری متغیر اثربخشی کمیته حسابرسی کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0.05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است که اثربخشی کمیته حسابرسی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتها تأثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر ۰,۱۰ شد می توان بیان داشت که به ازای هر واحد افزایش در اثربخشی کمیته حسابرسی گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتها ۰,۱۰ واحد افزایش می یابد. از نظر علائم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت است، لذا افزایش (کاهش) اثربخشی کمیته حسابرسی سبب افزایش (کاهش) گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتهای بیمه ای می شود. سطح معناداری متغیر کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0.05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است که کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتها تأثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر ۰,۲۱ شد می توان

متغیرهای مستقل و همچنین انحراف معیار آنها بزرگ شده، در نتیجه ضرایب نمی توانند با دقت زیاد تخمین زده شوند. در این پژوهش برای بررسی وجود هم خطی بین متغیرهای مدل از آماره عامل تورم واریانس "Variance Inflation Factor" VIF استفاده شده و زمانی که عامل تورم واریانس کوچکتر از ۵ باشد، نشان دهنده نبود هم خطی بین متغیرهای مدل است. نتایج آزمون هم خطی برای مدل پژوهش به شرح **جدول ۵** است: یکی دیگر از فروض مهم کلاسیک رگرسیون خطی این است که بین اجزای اخلاقی که در تابع رگرسیون وارد می شود، خودهمبستگی یا همبستگی سریالی وجود ندارد. در حالت وجود خودهمبستگی نیز همانند حالت ناهمسانی واریانس، تخمین زنهای حداقل مربعات معمولی بدون تورش و سازگارند، اما کارا نیستند. در نتیجه نمی توان آزمونهای t و F معمولی معناداری را به خوبی به کار برد. در این تحقیق، به منظور تعیین وجود یا نبود مشکل خود همبستگی جملات خطا از آزمون والد ریج استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون در **جدول ۶** خلاصه شده است. پیش از برآورد مدل، مفروضات کلیدی رگرسیون خطی، از جمله نرمال بودن باقی مانده ها، نبود خودهمبستگی، و نبود هم خطی شدید بین متغیرهای مستقل، بررسی شدند تا اطمینان حاصل شود که نتایج حاصل از مدل، معتبر و قابل اتکا هستند. این بررسی ها به منظور اطمینان از برقراری شرایط لازم برای انجام تحلیل رگرسیون و افزایش دقت برآورد پارامترهای مدل انجام شده اند.

جدول ۷. نتایج برآورد مدل با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته
Table 7. Results of model estimation using the generalized least squares method

متغیر Variable	نماد Symbol	ضرایب Coefficients	انحراف معیار Standard deviation	آماره t t-statistic	سطح معناداری Significance level
اثربخشی کمیته حسابرسی Audit Committee Effectiveness	ACE	0.102	0.019	5.189	0.001
کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی Quality of internal audit performance	IAF	0.211	0.026	8.113	0.001
سن شرکت Company age	AGE	0.201	0.073	2.752	0.006
اندازه شرکت Company size	SIZE	0.150	0.071	2.110	0.036
اندازه حسابرس Auditor size	AUD	0.219	0.041	5.257	0.001
عرض از مبدأ y-intercept	C	0.336	0.061	5.461	0.001
آماره دوربین واتسن Durbin-Watson statistic	2.001657	ضریب تعیین R-squared	0.535643	ضریب تعیین Adjusted R-squared	0.510577
آماره F فیشر (سطح معناداری) Fisher's statistic (significance level)	(0.000) 11.0328				

بیان داشت که به ازای هر واحد افزایش در کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها ۰,۲۱ واحد افزایش می‌یابد. از نظر علائم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت است، لذا افزایش (کاهش) کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی سبب افزایش (کاهش) گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بیمه‌ای می‌شود

جمع‌بندی و پیشنهادها

صنعت بیمه، به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد هر کشور، نه تنها در مدیریت ریسک‌های مالی، بلکه در ایفای مسئولیت‌های اجتماعی و محیطی نیز نقش پررنگی دارد. در دنیای امروز، که انتظارات ذی‌نفعان از شرکت‌ها فراتر از سودآوری مالی و به سمت پاسخگویی اجتماعی و محیطی حرکت کرده است، گزارشگری مسئولیت اجتماعی به عنوان ابزاری ضروری برای ایجاد اعتماد و شفافیت مطرح می‌شود. در این میان، ساختارهای نظارتی داخلی، از جمله کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی، به عنوان بازوهای اجرایی حکمرانی مطلوب، می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای کیفیت این گزارش‌ها داشته باشند. این پژوهش با نگاهی عمیق به این موضوع، به بررسی تأثیر این سازوکارها بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای پرداخته است و یافته‌های آن می‌تواند چراغ راهی برای بهبود فرایندهای گزارش‌دهی و تقویت

پاسخگویی در این صنعت باشد. این پژوهش با هدف بررسی نقش اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی در بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای انجام شد و نتایج آن به وضوح نشان‌دهنده تأثیر مثبت و معنادار این دو مؤلفه بر فرایند گزارشگری مسئولیت اجتماعی است. یافته‌ها بیانگر آن است که واحدهای حسابرسی داخلی با عملکرد قوی و مستقل می‌توانند به بهبود فرایندهای گزارش‌دهی غیرمالی کمک کنند و اطمینان دهند که اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، دقیق و کامل‌اند. این نتیجه با مطالعات پیشین که بر نقش حسابرسی داخلی در افزایش شفافیت سازمانی تأکید داشتند، همسو است و نشان می‌دهد که حسابرسی داخلی نه تنها به عنوان یک ابزار کنترلی، بلکه به عنوان عاملی تسهیل‌کننده در ارتقای مسئولیت اجتماعی عمل می‌کند. به عبارت دیگر، وجود سیستم حسابرسی داخلی مؤثر می‌تواند به سازمان‌ها کمک کند تا به طور مؤثرتری به نیازهای ذی‌نفعان پاسخ دهند و در نتیجه، اعتبار و اعتماد عمومی را افزایش دهند. علاوه بر این، اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان عاملی کلیدی در ارتقای گزارشگری مسئولیت اجتماعی شناسایی شد. کمیته‌های حسابرسی با ترکیب مناسب اعضا، تخصص کافی و فعالیت منظم می‌توانند نظارت مؤثری بر فرایندهای گزارش‌دهی داشته باشند و

سطح تخصص و تجربه آن‌ها، و همچنین فرایندهای نظارتی و کنترلی باشد. با توجه به اینکه مسئولیت اجتماعی به‌عنوان یک عامل کلیدی در موفقیت بلندمدت سازمان‌ها شناخته می‌شود، شرکت‌های بیمه باید به‌طور جدی به این موضوع توجه کنند و از ابزارهای موجود برای بهبود عملکرد خود در این زمینه بهره‌برداری کنند. به این ترتیب، می‌توانند به‌عنوان نهادهای پیشرو در ارتقاء مسئولیت اجتماعی در صنعت بیمه عمل کنند و به ایجاد یک محیط کسب‌وکار پایدار و مسئولانه کمک نمایند. به‌طور کلی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ساختار حکمرانی شرکتی، به‌ویژه نقش کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی، تأثیر قابل توجهی بر بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بیمه‌ای دارد. این یافته‌ها حاکی از آن است که افزایش استقلال، تخصص، و فعالیت منظم این نهادهای نظارتی می‌تواند به بهبود کیفیت گزارش‌های غیرمالی و افزایش اعتماد ذی‌نفعان کمک کند. با توجه به یافته‌های این تحقیق، پیشنهاد می‌شود شرکت‌های بیمه‌ای به تقویت ساختار کمیته‌های حسابرسی و واحدهای حسابرسی داخلی از طریق افزایش تعداد اعضای غیرموظف، برگزاری جلسات منظم، و استخدام مدیران و اعضای متخصص توجه کنند. همچنین، افزایش تعداد اعضای واحد حسابرسی داخلی و ارتقای تخصص آن‌ها می‌تواند به بهبود فرایندهای گزارش‌دهی کمک کند.

برای پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود تأثیر سایر عوامل حکمرانی شرکتی، مانند نقش سهامداران نهادی و ساختار مالکیت بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی بررسی شود. همچنین، بررسی تأثیر فناوری‌های نوین، مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های بزرگ، بر بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند به‌عنوان زمینه‌ای نوآورانه برای تحقیقات آینده در نظر گرفته شود.

این تحقیق با وجود یافته‌های ارزشمند دارای محدودیت‌هایی است. نخست، داده‌های مورد استفاده محدود به شرکت‌های بیمه‌ای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده‌اند و ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج به سایر صنایع یا کشورها با محدودیت‌هایی همراه باشد. دوم، این تحقیق براساس داده‌های گذشته‌نگر انجام شده و ممکن است تغییرات آینده در ساختار حکمرانی یا استانداردهای گزارش‌دهی بر نتایج تأثیر بگذارد. سوم، برخی متغیرهای مورد بررسی، مانند تخصص اعضای کمیته حسابرسی، براساس داده‌های کیفی و قضاوتی اندازه‌گیری شده‌اند که ممکن است با خطای اندازه‌گیری همراه باشد. با این حال، این محدودیت‌ها فرصت‌هایی را برای تحقیقات آینده ایجاد می‌کنند تا با استفاده از روش‌های نوین و داده‌های گسترده‌تر، به بررسی عمیق‌تر این موضوعات بپردازند.

مشارکت نویسندگان

یاسمن خلیلی: جمع‌آوری و اخذ داده‌ها، تحلیل و تفسیر داده‌ها، مریم صادقی: بازنگری مقاله و محتوای کیفی، تحلیل آماری، عبدالخالق خنکا: تحلیل و تفسیر داده‌ها، تحلیل آماری، ابوالفضل مؤمنی یانسری: مفهوم و طرح مقاله، پیش‌نویس مقاله، نظارت و سرپرستی.

اطمینان حاصل کنند که گزارش‌های مسئولیت اجتماعی مطابق با استانداردهای بین‌المللی و انتظارات ذی‌نفعان تهیه می‌شوند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی کمیته حسابرسی نه تنها بر گزارش‌های مالی، بلکه بر گزارش‌های غیرمالی نیز تأثیرگذار است و می‌تواند به‌عنوان سازوکاری قدرتمند در بهبود پاسخگویی اجتماعی سازمان‌ها عمل کند. به‌علاوه، نتایج تحقیق نشان داد که تخصص مدیر حسابرسی داخلی و اعضای کمیته حسابرسی نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارند. مدیران حسابرسی داخلی با تخصص و تجربه کافی می‌توانند فرایندهای گزارش‌دهی را به‌طور مؤثرتری مدیریت کنند و ریسک‌های مرتبط با تحریف‌های احتمالی در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی را کاهش دهند. همچنین، اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی و حسابداری می‌توانند به ارزیابی دقیق‌تر اطلاعات ارائه‌شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کنند و اطمینان حاصل کنند که این گزارش‌ها از کیفیت و قابلیت اتکای بالایی برخوردارند. نتایج این پژوهش در خصوص تأثیر اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی، با یافته‌های [دسوکی \(Desoky, 2025\)](#) همسو است. [دسوکی \(Desoky, 2025\)](#) نیز نشان داد که استقلال کمیته حسابرسی به‌عنوان شاخص اثربخشی کمیته حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری بر گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارد. این همسویی بیانگر آن است که حضور اعضای غیرموظف در کمیته‌های حسابرسی، به دلیل افزایش استقلال و بی‌طرفی می‌تواند به بهبود شفافیت و کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی کمک کند. این نتیجه با نظریه مشروعیت نیز سازگار است، زیرا شرکت‌ها با افزایش استقلال کمیته‌های حسابرسی، سعی در جلب اعتماد ذی‌نفعان و مشروعیت بخشیدن به فعالیت‌های خود دارند. همچنین نتایج این پژوهش با یافته‌های [توم‌وبازی و همکاران \(Tumwebaze et al., 2022\)](#) همسو است. [توم‌وبازی و همکاران \(Tumwebaze et al., 2022\)](#) نیز تأکید کردند که اثربخشی کمیته حسابرسی به‌طور مثبت با شیوه‌های گزارش‌دهی پایداری مرتبط است. این همسویی نشان می‌دهد که فعالیت منظم و پیوسته کمیته‌های حسابرسی می‌تواند به نظارت مؤثرتر بر فرایندهای گزارش‌دهی و بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی منجر شود. نتایج مربوط به تأثیر کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی، با یافته‌های [شفیعی و سالاری \(۱۴۰۱\)](#) همسو است. آن‌ها نشان دادند که ویژگی‌های شرکت، از جمله سابقه فعالیت، می‌تواند بر کارایی کمیته حسابرسی تأثیر بگذارد. این همسویی بیانگر آن است که شرکت‌هایی با سابقه فعالیت طولانی‌تر، به دلیل تجربه و ثبات بیشتر، تمایل بیشتری به رعایت استانداردهای گزارش‌دهی و بهبود کیفیت گزارش‌های مسئولیت اجتماعی دارند.

در نهایت، این تحقیق نشان می‌دهد که برای بهبود گزارشگری مسئولیت اجتماعی، شرکت‌های بیمه باید به‌طور مستمر به ارزیابی و بهبود عملکرد کمیته‌های حسابرسی و حسابرسی داخلی خود بپردازند. این ارزیابی می‌تواند شامل بررسی ترکیب اعضای کمیته،

تشکر و قدردانی

نویسندگان از داوران محترم مقاله که با پیشنهادهای ارزشمند خود باعث بهبود و ارتقای محتوای مقاله شدند، کمال تقدیر و تشکر را دارند.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در مورد انتشار این مقاله تضاد منافع وجود ندارد. علاوه بر این، موضوعات اخلاقی شامل سرقت ادبی، رضایت آگاهانه، سوء رفتار، جعل داده‌ها، انتشار و ارسال مجدد و مکرر از سوی نویسندگان رعایت شده است.

دسترسی آزاد

کپی‌رایت نویسنده(ها): © 2025 این مقاله تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 و CC BY اجازه استفاده، اشتراک‌گذاری، اقتباس، توزیع و تکثیر را در هر رسانه یا قالبی مشروط بر درج نحوه دقیق دسترسی به مجوز CC و منوط

به ذکر تغییرات احتمالی در مقاله می‌داند. از این رو به استناد مجوز یادشده، درج هرگونه تغییرات در تصاویر، منابع و ارجاعات یا دیگر مطالب از اشخاص ثالث در این مقاله باید در این مجوز گنجانده شود، مگر اینکه در راستای اعتبار مقاله به اشکال دیگری مشخص شده باشد. در صورت درج نکردن مطالب یادشده یا استفاده‌ای فراتر از مجوز فوق، نویسنده ملزم به دریافت مجوز حق نسخه‌برداری از شخص ثالث است.

به‌منظور مشاهده مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 به ناشی زیر مراجعه شود <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

یادداشت ناشر

ناشر نشریه پژوهشنامه بیمه با توجه به مرزهای حقوقی در نقشه‌های منتشرشده بی‌طرف باقی می‌ماند.

منابع

- پورعلی، م.، و حجامی، م. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۳(۱۰)، ۱۳۵-۱۵۰. https://www.jmaak.ir/article_۷۶۲۲۰.html?lang=fa
- خواجوی، ش.، رضایی، غ.، و باقری، م. (۱۴۰۰). بررسی نقش ساختار هیئت مدیره بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی. مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی، ۱(۱)، ۳۵-۵۶. <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/sebaa/Article/۸۶۸۱۶۰>
- شفیعی، ح.، و سالاری، م. (۱۴۰۱). تبیین ارائه مدلی برای ویژگی‌های شرکت و اثربخشی کمیته حسابرسی. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۶(۲۱)، ۱۶۴-۱۸۴. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/۱۴۶۴>
- صفرزاده، م. ح.، و محمدی، ع. (۱۳۹۸). اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین پیچیدگی حسابرسی و تأخیر در گزارش حسابرسی. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۶(۶۲)، ۴۵-۷۶. <https://doi.org/۱۰.۲۲۰۵۴/qjma.۲۰۱۹.۱۰۴۱۳>
- محسنی‌نیا، س.، و باباجانی، ج. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۲(۴)، ۱۹-۳۸. <https://doi.org/۱۰.۲۲۱۰۸/far.۲۰۲۰.۱۲۰۵۵۸.۱۵۷۰>
- مرادی، ع. (۱۳۹۹). بررسی نوع گزارش حسابرسی و کیفیت حسابرسی [مقاله کنفرانسی]. دهمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، بابل، ایران. <https://civilica.com/doc/۱۰۳۸۸۶۴/>
- مران جوری، م.، و علی خانی، ر. (۱۳۹۳). افشای مسئولیتهای اجتماعی و راهبری شرکتی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۱(۳)، ۳۲۹-۳۴۸. <https://doi.org/۱۰.۲۲۰۵۹/acctgrev.۲۰۱۴.۵۲۳۸۵>

- Ahmed, A. H., Burton, B. M., & Dunne, T. M. (2017). The determinants of corporate internet reporting in Egypt: An exploratory analysis. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 7(1), 35-60. <https://doi.org/10.1108/JAEE-04-2015-0024>
- Aini, Q., Rahardja, U., Aisyah, E. S., & Khoirunisa, A. (2020). Performa kinerja admin layanan keuangan mahasiswa menggunakan dashboard pada web based accounting online. *Informasi Mulawarman: Jurnal Ilmiah Ilmu Komputer*, 15(1), 21-26. <http://dx.doi.org/10.30872/jim.v15i1.1911>
- Alanezi, F. S. (2009). Factors influencing Kuwaiti companies' internet financial reporting. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 25(2), 1-23. <https://doi.org/10.1108/10264116200900007>
- Aly, D., Simon, J., & Hussainey, K. (2010). Determinants of corporate internet reporting: Evidence from Egypt. *Managerial Auditing Journal*, 25(2), 182-202. <https://doi.org/10.1108/02686901011008972>
- Amrizal, A. (2014). Analisis kritis pelanggaran kode etik profesi akuntan publik di Indonesia. *Liquidity*, 3(1), 36-43. <https://ojs.itb-ad.ac.id/index.php/LQ/article/view/103>
- Bananuka, J., & Nkundabanyanga, S. k. (2023). Audit committee effectiveness, internal audit function, firm-specific attributes and internet financial reporting: a managerial perception-based evidence. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 21(5), 1100-1123. <https://doi.org/10.1108/JFRA-07-2021-0198>
- Bin-Ghanem, H., & Ariff, A. M. (2016). The effect of

- board of directors and audit committee effectiveness on internet financial reporting: Evidence from gulf co-operation council countries. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(4), 429-448. <https://doi.org/10.1108/JAEE-07-2014-0037>
- Desoky, A. M. (2025). The influence of board and audit committee characteristics on CSR reporting in bahrain: The legitimacy perspective. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 23(1), 417-435. <https://doi.org/10.1108/JFRA-12-2023-0743>
- Dolinsek, T., & Lutar-Skerbinjek, A. (2018). Voluntary disclosure of financial information on the internet by large companies in Slovenia. *Kybernetes: The International Journal of Cybernetics, Systems and Management Sciences*, 47(3), 458-473. <https://doi.org/10.1108/K-08-2016-0220>
- Kelton, A. S., & Yang, Y. W. (2008). The impact of corporate governance on internet financial reporting. *Journal of Accounting and Public Policy*, 27(1), 62-87. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2007.11.001>
- Khajavi, S., Rezaei, G., & Bageri, M. (2021). Investigating the role of the board structure on the relationship between the characteristics of the audit committee and the quality of financial information. *Studies of Ethics and Behavior in Accounting and Auditing*, 1(1), 35-56. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/sebaa/Article/868160> [In Persian].
- Maranjory, M., & Alikhani, R. (2014). Social responsibility disclosure and corporate governance. *Accounting and Auditing Review*, 21(3), 329-348. <https://doi.org/10.22059/acctgrev.2014.52385> [In Persian].
- Mohseninia, S., & Babajani, J. (2021). The impact of internal audit quality on financial reporting quality in companies listed in Tehran stock exchange. *Financial Accounting Research*, 12(4), 19-38. <https://doi.org/10.22108/far.2020.120558.1570> [In Persian].
- Mokhtar, E. S. (2017). Internet financial reporting determinants: A meta-analytic review. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 15(1), 116-154. <https://doi.org/10.1108/JFRA-07-2016-0061>
- Moradi, A. (2020). *An investigation of audit report type and audit quality* [Conference presentation]. 10th National Conference on New Approaches in Management, Economics, and Accounting. Babol, Iran. <https://en.civilica.com/doc/1038864/> [In Persian].
- Olowookere, J. K., & Lasisi, T. K. (2021). Audit committee capabilities and internet financial reporting of listed financial firms in Nigeria. *Business Excellence & Management*, 11(3), 64-83. <https://doi.org/10.24818/beman/2021.11.3-04>
- Pourali, M. R., & Hajjami, M. (2014). Relationship between social responsibility disclosure and institutional ownership in companies listed in Tehran stock exchange. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 3(10), 135-150. https://www.jmaak.ir/article_7622.html?lang=en [In Persian].
- Rahardja, U., Aini, Q., & Hardini, M. (2018). Penerapan software akuntansi online sebagai penunjang pencatatan laporan keuangan. *Jurnal Ilmiah SISFOTENIKA: Jurnal Ilmiah Sistem Informasi dan Teknik Informatika*, 8(2), 176-187. <http://dx.doi.org/10.30700/jst.v8i2.408>
- Safarzadeh, M. H., & Mohammadi, E. (2019). The effect of audit committee characteristics on the relationship between audit report timeliness and auditor task Complexity. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 16(62), 45-76. <https://www.sid.ir/paper/405062/fa> [In Persian].
- Setyowati, W., Kurniawan, C. P., Mardiansyah, A., Harahap, E. P., & Lutfiani, N. (2021). The role of duty complexity as a moderation of the influence auditor's professional knowledge and ethics on audit quality. *Aptisi Transactions on Management*, 5(1), 20-29. <https://doi.org/10.33050/atm.v5i1.1483>
- Shafiei, H., & Salari, M. (2023). Explaining the presentation of a model for company characteristics and audit committee effectiveness. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(21), 164-184. <https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1464> [In Persian].
- Tumwebaze, Z., Bananuka, J., Kaawaase, T. k., Bonareri, C. T., & Mutesasira, F. (2022). Audit committee effectiveness, internal audit function and sustainability reporting practices. *Asian Journal of Accounting Research*, 7(2), 163-181. <https://doi.org/10.1108/AJAR-03-2021-0036>
- Waweru, N., Mangena, M., & Riro, G. (2019). Corporate governance and corporate internet reporting in sub-Saharan Africa: The case of Kenya and Tanzania. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 19(4), 751-773. <https://doi.org/10.1108/CG-12-2018-0365>
- Wu, M. W., & Shen, C. H. (2013). Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance. *Journal of Banking & Finance*, 37(9), 3529-3547. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.04.023>
- Zimon, G., Arianpoor, A., & Salehi, M. (2022). Sustainability reporting and corporate reputation: The moderating effect of CEO opportunistic behavior. *Sustainability*, 14(3), 1257. <https://doi.org/10.3390/su14031257>

AUTHOR(S) BIOSKETCHES	معرفی نویسندگان
یاسمن خلیلی (Yassaman Khalili)، استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. - Email: Y_khalili@pnu.ac.ir - ORCID: 0000-0002-1496-0251 مریم صادقی (Maryam Sadeghi)، استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و نوآوری، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران. - Email: Maryamsadeghi85@gmail.com - ORCID: 0009-0003-5668-1829 عبدالخالق خنکا (Abdolkhalegh Khonaka)، استادیار، گروه علوم اداری و اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و علوم ورزشی، دانشگاه گنبدکاووس، گنبد کاووس، ایران. - Email: Khonka.khalegh@gmail.com - ORCID: 0009-0001-0523-7299 ابوالفضل مومنی یانسری (Abolfazl Momeni Yanesari)، استادیار، گروه علوم اداری و اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و علوم ورزشی، دانشگاه گنبدکاووس، گنبد کاووس، ایران. - Email: A.momeni@gonbad.ac.ir - ORCID: 0000-0003-2465-292X	
HOW TO CITE THIS ARTICLE Khalili, Y., Sadeghi, M., Khonaka, A., & Momeni Yanesari, A. (2025). Analyzing the role of audit committee effectiveness and internal audit performance quality in social responsibility reporting in insurance companies. <i>Iranian Journal of Insurance Research</i>, 14(4), 295-310. DOI: 10.22056/ijir.2025.04.03 URL: https://ijir.irc.ac.ir/article_160347.html	